

**Sosyal Bilimler Alan Becerilerinin 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Alan
Becerileri Bölümünde Yer Alma Durumu**

**The Status Of Social Sciences Field Skills in The Field Skills Section of The 2024 Social
Studies Curriculum**

Ebra Nur ŞAHİN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Türkiye.

ORCID: 0009-0003-9198-9642

Email: ebra.sahin1@ogr.sakarya.edu.tr

Hülya ÇELİK

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Türkiye.

ORCID: 0000-0003-2207-2104

Email: hcelik@sakarya.edu.tr

Abstract

The purpose of this research is to determine whether the social sciences field skills included in the Common Text of the Turkish Century Education Model are included in the field skills section of the 2024 Social Studies Course Curriculum. For this purpose, the 2024 Social Studies Course Curriculum and the 2024 Turkish Century Education Model Curriculum Common Text were examined. The data obtained in this research based on document review were subjected to descriptive analysis. When the findings obtained within the scope of the research are evaluated, social sciences field skills are effectively included in the field skills section of the 2024 social studies course curriculum. In the field skills section of the social studies course curriculum, it is clearly stated in the program at which stage and in which achievement social sciences field skills are included. Skills are provided in the program only with the acquisition code or in the dimension of teaching-learning practices. Social sciences field skills included in the field skills section of the 2024 social studies course curriculum are provided in all learning areas.

Keywords: Social Studies Course, Curriculum, Social Sciences Field Skills

Özet

Bu araştırmanın amacı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metninde yer alan sosyal bilimler alan becerilerinin 2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alma durumunu tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni incelenmiştir. Doküman incelemesine dayanan bu çalışmada elde edilen veriler

betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde sosyal bilimler alan becerileri etkin bir biçimde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının alan becerileri bölümünde sosyal bilimler alan becerilerinin hangi aşamada ve hangi kazanımda yer aldığı program içerisinde açıkça belirtilmektedir. Beceriler program içerisinde yalnızca kazanım koduyla ya da öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda verilmektedir. 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer alan sosyal bilimler alan becerileri öğrenme alanlarının tümünde verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Öğretim Programı, Sosyal Bilimler Alan Becerileri

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren oluşan bireysel sorunlar insanın toplumlar halinde yaşama ihtiyacı ile toplumsal sorunları peşi sıra getirmiş olup sorunlara çözüm çabaları ise sosyal bilimlerin doğuşuna sebep olmuştur. Zaman içerisinde sosyal bilimlerin toplum hayatındaki rolü ve katkısı görüldüğünden dolayı sosyal bilimlere sorun çözme misyonu yüklenmiştir. Sorunlara ilişkin sosyal bilimler tarafından önerilen çözümlerin vatandaşlara aktarılma aracı olarak sosyal bilgiler ortaya çıkmıştır (Bilgili vd., 2019). Kaynağını sosyal bilimlerden alan sosyal bilgiler insanların hem uzak hem de yakın çevrelerini görmelerine ve tanımalarına fırsat sunarak toplumsallaşmalarını, içinde yaşadıkları toplumun değerlerini kazanmalarını ve etkin vatandaşlar olarak yetişmelerini hedeflemektedir (Sözer, 1998, Akt. Kuru, 2023, s.60; Öztürk, 2012).

İnsanların içinde yaşadıkları toplumlarda toplumsal değişim ve dönüşümlere uyum sağlayabilmesi ve toplum içinde etkili bir vatandaş olabilmesi için sosyal bilimleri anlayarak sosyal bilgilerin içeriğinin bilincine varması ve yarattığı etkileri daha iyi kavrayarak adapte olması gerekmektedir (Akhan ve Çetin, 2015). Bu bağlamda sosyal bilimler, bilimsel perspektif ile toplumlar ve gruplar arasında süregelen insan etkinliklerinin incelendiği disiplinlerdir. Sosyal bilimler devamlı değişim ve dönüşüm sürecinde olan çeşitli sorunlarla karşı karşıya gelen insanların ve toplumların hayatında son derece önemlidir (Köstüklü, 1999, Akt. Kuru, 2023, s.58). Toplumsal, kültürel, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin anlamlandırılmasına zemin hazırlayan sosyal bilimler güncel sorunlar çerçevesinde şekil almakta olup içeriği ve yöntemi çevredeki değişimlere ve gelişmelere bağlı olarak şekillenmektedir (Şahin, 2006, Akt. Kuru, 2023, s.59).

Sosyal Bilgiler dersi ilk ve ortaokul seviyesinde öğrencilere sosyal bilimler kapsamındaki birçok konunun öğretilmesinden sorumlu bir ders olma misyonunu taşımaktadır (Köstüklü, 1999, Akt. Kuru, 2023, s.68). Sosyal bilgiler dersi ile çocuklar, vatandaşlık bilinci edinirken sosyal hayat için gerekli bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışları edinmektedirler. Bu yönüyle devletler ve toplumlar için stratejik bir konumda olan sosyal bilgiler eğitiminin Türkiye'de çok kısa bir geçmişi olmakla beraber, çok hızlı bir ilerleme kaydetmektedir (Safran, 2015). Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyine (NCSS) göre sosyal bilgiler, doğası gereği bütüncüdür. Sosyal ve beşerî bilimlerin bütünleşmesinden meydana gelmektedir (Zarrillo, 2016). Birbiriyle ilişkili ve bağlantılı sosyal bilgiler ve sosyal bilimler kavramlarının arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır (Akhan ve Çetin, 2015). Sosyal bilimlerin her biri ayrı bir disiplin şeklinde iken sosyal bilgiler bir öğretim disiplindir. Bu açıdan her ne kadar sosyal bir bilim olmasa da sosyal bilimlerin içeriğini bünyesinde barındırmasından kaynaklı olarak sosyal bir disiplin olarak ifade edilmektedir (Barth ve Demirtaş, 1997, Akt. Kuru, 2023, A. s.60-68).

Sosyal bilgilerin öğretiminde kullanılan birçok yaklaşım söz konusu olmakla birlikte en çok bilinen ve kabul edilen üç yaklaşımdan biri sosyal bilimlerin içerik ve problemleri bünyesinde karar verilmesini amaçlamayan sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım sosyal bilimlere ait araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanmaktadır. Sosyal bilimler tarafından kullanılan çeşitli araştırma yöntemlerinin bireylere kazandırılmasını temel alarak sosyal bilim muhteviyatını tedris etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde bireylerden sosyal bilim uzmanlarının bakış açısı ile çevrelerine bakabilmeleri ve onlar gibi bilimsel bir çerçevede düşünüp anlayabilmeleri beklenmektedir (Kuru, 2023).

Bilim ve teknolojide yaşanan değişim ve gelişime bağlı olarak bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemektedir (MEB, 2018). Okul öncesi döneminden başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar devam eden toplumsallaşma sürecinde, bireyin kendi ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlarken ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve tutumları kazanmasında sosyal bilimlere büyük görev düşmektedir (Ekici, 2023). Türkiye’de ve bazı ülkelerde sosyal bilgiler ilk ve ortaokul seviyesinde verilirken, sosyal bilimler ise ortaöğretim seviyesinde lise ve üniversitelerde verilen derslerden oluşmaktadır.

Yaşanan değişim ve gelişim sürecine adapte olan pek çok beceriyi bünyesinde barındıran bir birey portresi çizilmesi noktasında sosyal bilgiler dersi çok önemli bir vazife üstlenmektedir. Beceri, TDK Sözlüğünde “Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği; maharet.” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Beceri, birden çok bilginin birleşiminden oluşan yeni bir yapı olup bilgilerin kullanılması açısından önemlidir. 2005 yılından günümüze dek öğretim programlarının temel felsefesini oluşturan yapılandırmacı eğitim anlayışı bilgiyi aktarmaktan çok, bilgiye ulaşma, bilgiyi yapılandırma, beceri kazandırma kavramları ile öğrencilerde beceri gelişiminin sağlanması açısından önem taşımaktadır (Üstünlüoğlu, 2006).

2005 yılında yayınlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile yalnızca program amaçları, kazanımlar, beceriler sunulmamış olup beceriler anlamları ve kapsamaları ile birlikte yeni öğretim yöntemlerinin teorisi örnek etkinliklerle birlikte sunulmuştur. Programda 15 tane beceriye yer verilirken, “*Mekânı Algılama Becerisi, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Değişimi ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi ve Empati Becerisi*, 2005 yılında öğretim programında ilk kez tanımlanan becerilerdendir (MEB, 2005). Benzer şekilde lise düzeyindeki tarih dersinin öğretim programında da “kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorun analizi ve karar verme, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma” olarak adlandırılan 5 temel beceriye yer verilmiştir (MEB, 2007).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda ise 27 tane beceriye yer verildiği görülmektedir. 2005 programında bulunan 13 tane beceri korunarak bu becerilere 14 tane daha yeni beceri eklenmiştir. 2005 programında bulunan “*Yaratıcı Düşünme Becerisi*” ve “*Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi*” 2018 programında yer almamaktadır. 2018 yılı Tarih Dersi Öğretim Programında “*Kronolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Kavrama Becerisi, Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi, Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi, Geçmişe Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati Becerisi*” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2018).

2023 yılında ilan edilen K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli; Kavramsal beceriler (temel, bütünleşik ve üst düzey düşünme becerileri), Sosyal-duygusal öğrenme becerileri (benlik, sosyal yaşam ve ortak/birleşik beceriler), Eğilimler (benlik, sosyal ve entelektüel eğilimler), Alan becerileri (Türkçe, Matematik, Fen bilimleri, Sosyal bilimler alan becerileri), Okuryazarlık becerileri (bilgi, dijital, finansal, görsel, çevre ve iklim okur yazarlığı gibi) olmak üzere 5 ana bölümden oluşmaktadır (MEB, 2023). 2024 yılı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ile eğilimler, değerler ve okuryazarlıklar bir bütün olarak ele alınarak öğrencilerin çok yönlü gelişiminin etkili bir şekilde desteklenmesi amaçlanmıştır (MEB, 2024). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kavramsal beceriler (temel, bütünleşik, üst düzey düşünme), alan becerileri (zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği anlama vb.), sosyal ve duygusal öğrenme becerileri (benlik, sosyal hayat ortak/birleşik), okuryazarlık becerileri (bilgi, dijital, finansal, görsel, kültür, vatandaşlık, veri, sürdürülebilirlik, sanat), eğilimler (benlik, sosyal, entelektüel) ve değerlerin (adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, bağımsızlık, sorumluluk, vb.) kazandırılması amaçlanmaktadır. Program içerisinde günlük yaşam ile köprü kurulması ve öğrencilerin gerekli becerileri gerçek yaşamla bağlantılı bir şekilde deneyimleyerek edinmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2024).

Alan becerileri; kavramsal becerileri ve/veya alana özgü bütünleşik becerileri kapsayacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu yönüyle alan becerileri, kavramsal becerileri ve/veya alana özgü bütünleşik becerileri kapsayan ve bu becerilerin süreç bileşenlerini de içeren yapılar olup Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde sosyal bilimler alan becerileri kapsamında on yedi alan becerisi belirlenmiştir. Bunlar; *“Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi, Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Mekânsal Düşünme Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi, Mantıksal Muhakeme Becerisi, Felsefi Sorgulama Becerisi, Felsefi Muhakeme Becerisi, Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi, Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi”*dir (MEB, 2024).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğretim programlarının temel öğeleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metninin benimsediği ilke ve yaklaşımlarla bu modelin bileşenlerine göre şekillendirilmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni sosyal bilgiler dersinin öğrenme-öğretme süreçlerinin planlanması, öğrenme-öğretme uygulama ve yaşantılarının tasarlanması, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin planlanmasında kaynak olarak kullanılacaktır. Bu bağlamda ortak metinde yer alan sosyal bilimler alan becerilerinin 2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alma durumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilimler alan becerilerinin 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer alma durumu nedir?
2. 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer alan sosyal bilimler alan becerileri hangileridir ve nasıl yer almaktadır?
3. 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer almayan sosyal bilimler alan becerileri hangileridir?

2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı halihazırda yeni bir program olma özelliği gösterdiğinden dolayı bu çalışmada sosyal bilimler alan becerilerinin programın alan becerileri bölümünde yer alma durumunun tespit edilmesi önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, veri toplama araçları, veri toplama ve verilerinin analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

Araştırma Modeli

Bu çalışma tarama modeli bağlamında doküman incelemesine dayanmaktadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu kendi şartları içinde doğrudan betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2016). Öte yandan doküman incelemesi, var olan yazılı veya basılı materyallerin (dokümanlar) sistemli bir biçimde incelemesini ve analiz edilmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Doküman incelemesine dayanan bu çalışmada elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Buradan hareketle çalışmada Sosyal Bilimler Alan Becerilerinin (SBAB) 2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alma durumu incelenmiştir.

Örnekleme

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni incelenmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Çalışmanın amacı doğrultusunda çalışmada veri toplama ve analiz sürecinde betimsel analiz basamakları (Altunışık, Coşkun ve Yıldırım, 2007):

- Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
- Çerçeveye göre verilerin işlenmesi
- Bulguların tanımlanması
- Bulguların yorumlanması kullanılmıştır.

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma. Sosyal Bilimler Alan Becerilerinin (SBAB) listesi derlenmiş ve tablo haline getirilmiştir. Böylece becerilerin analizinde kullanılacak veriler oluşturulmuştur.

Çerçeveye göre verilerin işlenmesi. Toplamda 17 tane Sosyal Bilimler Alan Becerisi yer almaktadır. 2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde 10 beceri yer almaktadır. Tablo, 2024 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alan beceriler çerçevesinde oluşturulmuştur.

Bulguların tanımlanması. Elde edilen veriler ile programda yer alan her bir beceri için sınıf düzeyi ve öğrenme alanı bağlamında ayrı bir tablo oluşturulmuştur. Böylece bulguların yorumlanmasına zemin hazırlanmıştır.

Bulguların yorumlanması. Bulguların tanımlanmasında oluşturulan tablolar betimlenerek yorumlanmış ve incelenen programdan her beceri için kazanım örnekleri seçilerek bulguları yorumlamak amacıyla kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 10 sosyal bilimler alan becerisi incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Tablo 1. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni Sosyal Bilimler Alan Becerileri

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi (SBAB1)
Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi (SBAB2)
Tarihsel Empati Becerisi (SBAB3)
Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi (SBAB4)
Sosyal Katılım Becerisi (SBAB5)
Girişimcilik Becerisi (SBAB6)
Mekânsal Düşünme Becerisi (SBAB7)
Coğrafi Sorgulama Becerisi (SBAB8)
Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (SBAB9)
Harita Becerisi (SBAB10)
Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi (SBAB11)
Mantıksal Muhakeme Becerisi (SBAB12)
Felsefi Sorgulama Becerisi (SBAB13)
Felsefi Muhakeme Becerisi (SBAB14)
Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi (SBAB15)
Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi (SBAB16)
Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi (SBAB17)

Tablo 1’de görüldüğü üzere *Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi*, *Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi*, *Tarihsel Empati Becerisi*, *Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*, *Sosyal Katılım Becerisi*, *Girişimcilik Becerisi*, *Mekânsal Düşünme Becerisi*, *Coğrafi Sorgulama Becerisi*, *Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi*, *Harita Becerisi*, *Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi*, *Mantıksal Muhakeme Becerisi*, *Felsefi Sorgulama Becerisi*, *Felsefi Muhakeme Becerisi*, *Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi*, *Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi* ve *Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi* 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni Sosyal Bilimler Alan Becerileri bölümünde yer almaktadır.

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi tarihsel olay/dönem ve kişilerin zaman içinde yerleştirilmesine ve ardışık bir şekilde sıralanmasını; farklı olay ve dönemlerin birbirleriyle ilişkisinin tanınmasını temele almaktadır (MEB, 2024). Öğrencilerin tarihsel düşünme becerileri geliştirilirken kronolojik düşünme becerilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kronolojik düşünme, öğrencilerin bir olayın kısa ve uzun vadeli sonuçlarını düşünmelerini; nedenlerini ve sonuçlarını anlamalarına katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin tarihsel zamanı algılamayı öğrenerek geçmişi yorumlamalarını, geçmiş, bugün ve gelecek arasında tutarlı bir bilinç geliştirmelerini hedeflemektedir (Doğan vd., 2023).

Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi tarihçilerin araştırma, sorgulama, analiz ve yorumlama süreçlerinin öğrencilere tanıtılmasını; öğrencilerin bu süreçlere ilişkin deneyim ve beceriler oluşturmasını ve bu süreçlerde tarihsel kaynakları kullanmasını ifade etmektedir (MEB, 2024). Öğrencilerin tarihte tartışmalı konuları irdeleyerek tarihçilerin farklı bakış açılarını tanıyarak mutlak doğrunun tarih biliminde yeri olmadığını görmelerini, tarihsel bilgi

ve yorumdaki bakış açılarını; değer yargılarını, inanç ve ideolojik tutumdan kaynaklanması muhtemel ön yargılarını anlayarak birinci ve ikinci elden kaynaklara şüpheyle yaklaşılması gerektiğini algılamalarını hedeflemektedir. Kanıt temelli tarih öğretimi, öğrencilerin tarih ve sosyal bilimlere ilişkin bazı farkındalıklar geliştirmelerine önemli katkılarda bulunmaktadır (Kabapınar, 2021).

Tarihsel Empati Becerisi tarihteki kişileri/hadiseleri ya da tarihsel kişiliklerin eylemlerini/edimlerini kendi zamanının eşsiz şartları içinde muhakeme etme gayreti olarak tanımlanmaktadır. (MEB, 2024). Öğrencilerin bilgiyi derinlemesine irdelemelerini, tarihsel olayların/olguların perde arkasını görebilmelerini, insanların çeşitliliklerine saygı duyabilmelerini hedeflemektedir (Karabağ, 2015). Bu bağlamda öğrencilerden tarihin belli bir dönemini zihinlerinde yeniden canlandırmaları, tarihsel olay/olgu/kişilere ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini oluşturmaları ve nihayetinde kendi tarih tahkiyesini ortaya çıkarabilmeleri beklenmektedir (Foster ve Yeager, 2001, Akt. Doğan vd., 2023).

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi tarihin herhangi bir döneminde bazı şeylerin devam ettiğini ve bazılarının ise nasıl değiştiğini açıklayabilmeyi, zaman içindeki değişimi ilerleme-gelişme veya gerileme-bozulma şeklinde değerlendirebilmeyi ifade etmektedir (MEB, 2024). Tarihsel düşünmeyi geliştiren sebep-etki kavramının anlaşılması açısından da önemlidir. Ayrıca söz konusu beceri; eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey düşünme becerileri ile öz farkındalık, öz yansıtma, sosyal farkındalık, esneklik, sorumlu karar verme ve iş birliği gibi sosyal duygusal öğrenme becerileri; analitiklik, merak ettiği soruları sorma, açık fikirlilik, yaratıcılık, odaklanma, empati, özgün düşünme, sistematik olma ve eleştirel tavır gibi eğilimler ile de doğrudan ilişkilidir (MEB, 2023).

Sosyal Katılım Becerisi öğrencilerin hem kendini hem de yakın çevresini etkileyen konular hakkında bilgi sahibi olmasının yanı sıra ihtiyaçların giderilmesinde sosyal grup çatısına dâhil olarak fikir üretmekten eyleme geçmelerini sağlamaktadır. Üretilen fikrin çevredekilere iletilmesi; fikirle ilgili görüşme, tartışma ve planlama yapılması; uzlaşmaya varılması ve eylemde bulunulması faaliyetlerini kapsamaktadır (MEB, 2024). Öğrencilerin bireysel farklılıklara saygılı olabilmesi, sorumluluk alıp istekle yerine getirebilmesi, bireysel veya iş birliği içerisinde toplumsal sorunlarla ilgilenebilmesi ve çözümüne yönelik projeler geliştirerek katkı sağlayabilmesi, grup görevlerine aktif katılımı ve sorumluluklarını istekle yerine getirebilmesi gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasını hedeflemektedir. (TTKB, 2013, Akt. Doğan vd., 2023).

Girişimcilik Becerisi öğrencilerin kişilerarası ilişkilerde uyumlu davranarak empati yapabilmelerini; risk alarak toplumda bir ürüne olan ihtiyacı sezmesi, ürünle ilgili planlama yaparak ürün ortaya koymasını ve pazarlayabilmesini amaçlamaktadır (MEB, 2024). Problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri ile finansal okuryazarlık becerisinin yanı sıra öz motivasyon, öz yönetim, öz yansıtma, esneklik, sorumlu karar verme, iletişim ve iş birliği becerileri gibi sosyal-duygusal öğrenme becerileri; merak, bağımsızlık, azim, kararlılık, öz güven, yaratıcılık, analitik bakma, uzmanlaşma, sorumluluk, girişkenlik gibi eğilimler ile de doğrudan ilişkilidir (MEB, 2023).

Mekânsal Düşünme Becerisi mekân kavramlarını bilme, temsil araçlarını kullanma ve akıl yürütme süreçlerini uygulama şeklinde üç unsurun yapıcı bir bileşimini ifade etmektedir (MEB, 2024) Mekânsal düşünme becerisi ile öğrencilerden bir mekânın konumunu algılaması, koşulları ve şartlarını belirlemesi, mekânsal bağlantıları çözümlenmesi, farklı mekânları

karşılaştırması, bir mekânın diğer mekânlar üzerinde sahip olduğu veya olabileceği etkiyi sorgulaması, mekânsal bölgelerin dağılışını belirlemesi ve çizmesi, mekânsal hiyerarşiyi çözümlenmesi, mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunması, mekânsal analogi yapması, bir mekândaki coğrafi özelliklerin desenini belirlemesi ve aynı haritada desenlenen farklı coğrafi özellikleri çözümlenmesi beklenir (Doğan vd., 2023).

Coğrafi Sorgulama Becerisi merak edilen coğrafi olay/olgu ve mekânlar hakkında bilgi sahibi olmak için sorular sorma, doğru kaynaklardan veri toplama, bu verileri coğrafyanın temel ilkeleri çerçevesinde düzenleme, görselleştirme, analiz ederek inceleme ve ilgili verilerden sonuçlar çıkarma şeklinde gerçekleşen beceri şeklinde tanımlanmaktadır. Tespit edilen problemlerle ilgili coğrafya biliminin yöntem, teknik ve donanımlarından yararlanılarak çözüm önerileri geliştirilmesi ve bunların çeşitli temsiller ile sunulmasını amaçlamaktadır (MEB, 2024). Öğrencilerin coğrafi sorular sormalarını, coğrafi bilgi toplamalarını, coğrafi bilgileri düzenlemelerini, coğrafi bilgileri çözümlenmelerini, coğrafi sonuçlara ulaşmalarını ve bunları paylaşmalarını hedeflemektedir. (MEB, 2023).

Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi coğrafi süreçlerin ve coğrafi sorgulamanın anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (MEB, 2024). Bu beceri; sınıfta öğrenilenlerin sahada uygulanmasına fırsat sunmakta olup gözleme, sorgulama, planlama, veri toplama, kaydetme, çözümlenme, hesaplama, ölçüm yapma, coğrafi temsil, görüşme yapma, tartışma, karar verme, sonuç çıkarma becerilerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır (Woolhouse, 2016, Akt. Doğan vd., 2023).

Harita Kullanma Becerisi yaşanılan bölge ve yerküre hakkındaki uzamsal bilgilerin daha doğru yorumlanmasını sağlamaktadır (MEB, 2024). Harita becerisinde amaç; mekânı tanıma, mekândan doğru şekilde yararlanma, mekânda meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı tedbirli olma gibi konularda bilinçli davranmayı öğrenmektir (Öncü ve Elmastaş, 2020, Akt. Doğan vd., 2023). Harita becerisi ile bireyden haritada yer alan sembol, renk ve diğer unsurları kullanarak haritayı okuması, çözümlenmesi, haritada çeşitli hesaplamalar yapması; haritalardan coğrafi mekân veya unsurların özellikleri, konumları, dağılımları, ilişkileri ve değişimine yönelik çıkarımda bulunması ve son aşamada harita oluşturması beklenmektedir (MEB, 2023).

Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi ile bireyden tablo, grafik, şekil ve diyagramı bileşenleri ile tanıması; değişkenler arası ilişkileri, eğilimleri, modelleri, değişimleri, sıralama ve bağlantıları belirlemesi, sonuç çıkarması ve bu sonuçları karşılaştırması beklenmektedir (MEB, 2024). Tablo, grafik, şekil ve diyagram becerisinin coğrafya öğretiminde öğrencinin dikkatini çekme, kalıcı öğrenmeyi sağlama gibi olumlu etkilerinin olduğu söylenebilir (Durmuş ve Kuruyer, 2021).

Mantıksal Muhakeme Becerisi hayatın tüm unsurlarıyla farkında olabilme, bu farkındalık ile bir bakış, tutum, duruş kazanma ve bunları davranışa, eyleme dökebilme olanağını ifade etmektedir (MEB, 2024). *Felsefi Sorgulama Becerisi* insan, evren ve hayata yönelik olarak sistemli, ardışık, bütüncül, refleksif nitelikte soru sorma sürecinin gerçekleşmesi şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2024). Felsefe öğretiminin en temel becerilerindendir (Doğan vd., 2023). *Felsefi Muhakeme Becerisi* geçmişten günümüze akli düşünmeye sevk eden sorular ve bu sorular karşısında felsefi değer kazanmış cevaplarla karşılaşma, düşünme ve sorgulamayı kapsamaktadır (MEB, 2024). *Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi* insanların veriye dayalı bilgileri kullanarak mantıksal çıkarımlarda bulunma ve alternatif görüş üretme süreçlerini içermektedir (MEB, 2024). Öğrencinin kendi düşüncesini ortaya koyması açısından metin,

deneme yazma da felsefe öğretiminde önemli bir etkinliktir. Deneme ya da makale yazmak, düşünceleri yazı ile ifade edebilmek etkili bir ders yöntemidir (West, 1972, Akt. Doğan vd., 2023). *Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi* bir sorunu veya argümanı, onu etkileyen sosyal güçlerin ve içinde şekillendiği toplumsal bağlamın bilinciyle ve duyarlılığıyla sağduyulu bir şekilde değerlendirme becerisini ifade etmektedir (MEB, 2024).

Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi geçmişteki bir sorunu tarihsel bağlamında ve olayı yaşayan insanların gözünden değerlendirerek dönemin şartları içinde neler yapılabileceğini analiz etme ve karar verme becerisi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2024). 2018 yılı Tarih Dersi Öğretim Programında kritik dönemlerin sorun veya konularıyla yüzleşmenin, mevcut alternatifleri analiz etmenin, tercih edilmemiş seçeneklerin sonuçlarının ne olacağı hakkında değerlendirmeler yapmanın ve bunları tercih edilmiş çözüm yollarının sonuçlarıyla karşılaştırmanın öğrencilerin bu konulara ilgisini ve katılımını artıracığı belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin tarihsel sorun analizi bağlamında ve tarihsel belgede ortaya konan uzun vadeli sonuçlar ışığında insanların geçmişte uyguladıkları çözüm yollarını değerlendirmeleri beklenmektedir (MEB, 2018).

Tablo 2. Sosyal Bilimler Alan Becerilerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Alan Becerileri Bölümünde Yer Alma Durumu

SBAB Becerileri	Öğrenme Alanı/Sınıf Düzeyi
Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi (SBAB1)	Ortak Mirasımız (4-6. sınıf)
Kanıt Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi (SBAB2)	Yaşayan Demokrasimiz (4. sınıf) Evimiz Dünya (4. sınıf) Ortak Mirasımız (5-7. sınıf) Teknoloji ve Sosyal Bilimler (5. sınıf) Hayatımızdaki Ekonomi (6. sınıf)
Tarihsel Empati Becerisi (SBAB3)	Ortak Mirasımız (4-5-6. sınıf) Yaşayan Demokrasimiz (7. sınıf) Teknoloji ve Sosyal Bilimler (4. sınıf)
Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi (SBAB4)	Ortak Mirasımız (4-7. sınıf) Evimiz Dünya (5. sınıf) Hayatımızdaki Ekonomi (6-7. sınıf) Teknoloji ve Sosyal Bilimler (7.sınıf)
Sosyal Katılım Becerisi (SBAB5)	Birlikte Yaşamak (4-5-6-7. sınıf) Yaşayan Demokrasimiz (4-5. sınıf) Evimiz Dünya (5. sınıf)
Girişimcilik Becerisi (SBAB6)	Hayatımızdaki Ekonomi (5-6. sınıf)
Mekânsal Düşünme Becerisi (SBAB7)	Evimiz Dünya (5. sınıf)
Coğrafi Sorgulama Becerisi (SBAB8)	Hayatımızdaki Ekonomi (4-7. sınıf)
Harita Becerisi (SBAB10)	Evimiz Dünya (4-6. sınıf) Hayatımızdaki Ekonomi (6. sınıf) Ortak Mirasımız (7. sınıf)
Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi (SBAB11)	Hayatımızdaki Ekonomi (4-6. sınıf)

Tablo 2’de görüldüğü üzere *Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi*, *Kanıt Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi*, *Tarihsel Empati Becerisi*, *Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*, *Sosyal Katılım Becerisi*, *Girişimcilik Becerisi*, *Mekânsal Düşünme Becerisi*, *Coğrafi*

Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Alan Becerileri Bölümünde yer almaktadır. Buna karşın *Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi, Mantıksal Muhakeme Becerisi, Felsefi Sorgulama Becerisi, Felsefi Muhakeme Becerisi, Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi, Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi* ise 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Alan Becerileri Bölümünde yer almamaktadır.

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde 4. sınıf düzeyinde *Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi, Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi* yer almaktadır. 5. sınıf düzeyinde *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Mekânsal Düşünme Becerisi* yer almaktadır. 6. sınıf düzeyinde *Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi, Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi* yer almaktadır. 7. sınıf düzeyinde *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi* yer almaktadır.

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alan beceriler öğrenme alanlarının tümünde yer almaktadır. Birlikte Yaşamak öğrenme alanında *Sosyal Katılım Becerisi* yer almaktadır. Evimiz Dünya öğrenme alanında *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Mekânsal Düşünme Becerisi, Harita Becerisi* yer almaktadır. Ortak Mirasımız öğrenme alanında *Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi, Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Harita Becerisi* yer almaktadır. Yaşayan Demokrasimiz öğrenme alanında *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Sosyal Becerisi* yer almaktadır. Hayatımızdaki Ekonomi öğrenme alanında *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi* yer almaktadır. Son olarak Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanında *Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi* yer almaktadır.

Tablo 3. ‘Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi (SBAB1)	4. sınıf 6. sınıf	Ortak Mirasımız

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Zamanı Anlama ve Kronolojik Düşünme Becerisi*; “karşılaştırma”, “dönüştürme”, “sıralama” ve “değerlendirme” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan sadece sıralama aşamasında 6. sınıf düzeyinde SB.6.3.4 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Öğrencilerden XI-XIII. yüzyıllar arasında Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde meydana gelen*

askeri mücadeleleri açıklamalı tarih şeridinde sıralamaları istenir.” şeklinde yer verilmiştir. İlgili beceriye genel olarak 4. sınıf düzeyinde SB.4.3.1 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “Listelenen oyun ve oyuncakların hangilerinin halen oynanmaya devam ettiği ve benzer yönleri üzerine konuşulur.” şeklinde yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 5. ve 7. sınıf düzeyinde ve becerinin, karşılaştırma, dönüştürme ve değerlendirme aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi (SBAB2)	4. sınıf	Yaşayan Demokrasimiz
	5. sınıf	Evimiz Dünya
	6. sınıf	Ortak Mirasımız
	7. sınıf	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
		Hayatımızdaki Ekonomi

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi* “meraka dayalı soru sorma”, “kaynaklardan bilgi toplama”, “kaynağı inceleme”, “kaynağı sorgulama”, “kaynağı yorumlama”, “kanıtı dayalı ürün oluşturma ve paylaşma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan kanıtı dayalı ürün oluşturma ve paylaşma aşamasında 6. sınıf düzeyinde SB.6.5.3 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “Gruplardan edindikleri bilgiler doğrultusunda ürünü tasarlamaları, tasarladıkları ürünü ekonomiye kazandırmak amacıyla performans görevi kapsamında bir yatırım ve pazarlama projesi hazırlamaları istenir.” şeklinde yer verilmiştir. Kanıtı dayalı ürün oluşturma ve paylaşma aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.2.3 kazanımında, 5. sınıf düzeyinde SB.5.3.1 ve SB.5.6.2 kazanımlarında, 7. sınıf düzeyinde SB.7.3.3 kazanımında yer verilmiştir. 4. sınıf düzeyinde kaynağı yorumlama aşamasında ise SB.4.4.1 kazanımında verilmiştir.

Tablo 5. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Tarihsel Empati Becerisi (SBAB3)	4. sınıf	Ortak Mirasımız
	5. sınıf	Yaşayan Demokrasimiz
	6. sınıf	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
	7. sınıf	

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Tarihsel Empati Becerisi* “yorumlama”, “tarihsel bağlamsallaştırma” ve “yapılandırma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan tarihsel bağlamsallaştırma aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.6.2 kazanımında ve 6. sınıf düzeyinde SB.6.3.3 kazanımında yer verilmiştir. Tarihsel empati becerisine 4. sınıf düzeyinde SB.4.3.3 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “Öğrencilerin yakın çevresindeki ortak kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibi olmaları için gezi düzenlenir.” şeklinde yer verilmiştir. İlgili beceriye 5. sınıf düzeyinde

SB.5.3.2 kazanımında yer verilmiştir. Yorumlama aşamasında ise 7. sınıf düzeyinde SB.7.4.3 kazanımında yer verilmiştir.

Tablo 6. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi (SBAB4)	4. sınıf	Ortak Mirasımız
	5. sınıf	Evimiz Dünya
	6. sınıf	Hayatımızdaki Ekonomi
	7. sınıf	Teknoloji ve Sosyal Bilimler

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi* “karşılaştırma”, “sıralama”, “değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama”, “sentezleme” ve “değişim ve sürekliliğin geleceğine yönelik kanıt, gözleme ve/veya deneyime dayalı öngöründe bulunma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama aşamasında 5. sınıf düzeyinde SB.5.2.2 kazanımında, 7. sınıf düzeyinde SB.7.3.2 ve SB.7.5.1 kazanımlarında yer verilmiştir. Değişim ve sürekliliğin geleceğine yönelik kanıt, gözleme ve/veya deneyime dayalı öngöründe bulunma aşamasında 6. sınıf düzeyinde SB.6.5.2 kazanımında ve 7. sınıf düzeyinde SB.7.6.3 ve SB.7.6.1 kazanımlarında yer verilmiştir. İlgili beceriye karşılaştırma aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.3.1 kazanımında yer verilmiştir.

Tablo 7. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Sosyal Katılım Becerisi (SBAB5)	4. sınıf	Birlikte Yaşamak
	5. sınıf	Yaşayan
	6. sınıf	Demokrasimiz
	7. sınıf	Evimiz Dünya

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Sosyal Katılım Becerisi*; “sorgulama”, “sosyal temas oluşturma”, “grup dinamiğini sağlama”, “fikir üretme”, “müzakere etme” ve “fikri eyleme dönüştürme” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan fikir üretme aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.1.3 ve SB.4.4.3 kazanımlarında, 7. sınıf düzeyinde SB.7.1.2 kazanımında yer verilmiştir. Müzakere etme aşamasında 6. sınıf düzeyinde SB.6.1.3 kazanımında yer verilmiştir. Fikri eyleme dönüştürme aşamasında 5. sınıf düzeyinde SB.5.2.3 kazanımında yer verilmiştir. Sorgulama aşamasında 5. sınıf düzeyinde SB.5.4.3 kazanımında ve 7. sınıf düzeyinde SB.7.1.1 kazanımında yer verilmiştir. İlgili beceriye 5. sınıf düzeyinde SB.5.1.3 kazanımında yer verilmiştir.

Tablo 8. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Girişimcilik Becerisi (SBAB6)	5. sınıf 6. sınıf	Hayatımızdaki Ekonomi

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Girişimcilik Becerisi*; “sorgulama”, “gözleme dayalı tahmin etme”, “riskleri değerlendirerek karar verme”, “kaynakları yönetme” ve “fikri sonuçlandırma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan kaynakları yönetme aşamasında 5. sınıf düzeyinde SB.5.5.2 kazanımında yer verilmiştir. İlgili beceriye 6. sınıf düzeyinde SB.6.5.3 kazanımında yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 4. ve 7. sınıf düzeyinde ve becerinin sorgulama, sosyal temas oluşturma, grup dinamiğini sağlama, fikir üretme, müzakere etme ve fikri eyleme dönüştürme aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 9. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Mekânsal Düşünme Becerisi (SBAB7)	5. sınıf	Evimiz Dünya

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Mekânsal Düşünme Becerisi*; “konum algılama”, “mekânın coğrafi koşullarını tanımlama”, “mekânsal bağlantıları çözümlleme”, “mekânları karşılaştırma”, “mekânsal etkiyi sorgulama”, “mekânsal bölge belirleme/çizme”, “mekânsal hiyerarşiyi çözümlleme”, “mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma”, “mekânsal analogi yapma”, “mekânsal deseni algılama” ve “mekânda desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları çözümlleme” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan sadece konum algılama aşamasında 5. sınıf düzeyinde SB.5.2.1 kazanımında yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 4. 6. ve 7. sınıf düzeyinde ve becerinin konum algılama, mekânın coğrafi koşullarını tanımlama, mekânsal bağlantıları çözümlleme, mekânları karşılaştırma, mekânsal etkiyi sorgulama, mekânsal bölge belirleme/çizme, mekânsal hiyerarşiyi çözümlleme, mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma, mekânsal analogi yapma, mekânsal deseni algılama, mekânda desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları çözümlleme aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 10. ‘Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Coğrafi Sorgulama Becerisi (SBAB8)	4. sınıf 7. sınıf	Hayatımızdaki Ekonomi

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Coğrafi Sorgulama Becerisi*; “coğrafi sorular sorma”, “coğrafi bilgi toplama”, “coğrafi bilgileri düzenleme”, “coğrafi bilgileri çözümlleme”,

“coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan coğrafi bilgileri çözümleme aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.5.3 kazanımında ve 7. sınıf düzeyinde SB.7.5.2 kazanımında yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 4. ve 6. sınıf düzeyinde ve becerinin coğrafi sorular sorma, coğrafi bilgi toplama, coğrafi bilgileri düzenleme, coğrafi bilgileri çözümleme, coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 11. ‘Kanıtla Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Harita Becerisi (SBAB10)	4. sınıf 6. sınıf 7. sınıf	Evimiz Dünya Hayatımızdaki Ekonomi Ortak Mirasımız

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Harita Becerisi*; “harita okuma”, “haritayı çözümleme”, “haritadan çıkarım yapma” ve “harita oluşturma” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu aşamalardan harita okuma aşamasında 4. sınıf düzeyinde SB.4.2.1 kazanımında, 6. sınıf düzeyinde SB. 6.2.1 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Dünya siyasi haritası üzerinde koordinat sistemine ait unsurları bulmaları sağlanır.*” şeklinde ve 7. sınıf düzeyinde SB.7.3.1 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Öğrencilerden Osman Bey, II. Mehmed (Fatih) ve I. Süleyman (Kanuni) Dönemlerine ait Osmanlı Devleti haritalarını incelemeleri istenir.*” şeklinde yer verilmiştir. İlgili beceriye genel olarak 6. sınıf düzeyinde SB.6.2.3 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Verilen görsel veya dijital kaynaklardan Türk Dünyası Haritası incelenerek öğrencilerin Türk kültürünün yaşadığı geniş coğrafya hakkında fikir edinmeleri sağlanır.*” şeklinde ve 6. sınıf düzeyinde SB.6.5.1 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Öğrencilerin performans görevi kapsamında ülkemizdeki doğal kaynaklar ve bu kaynaklarla ilgili öne çıkan ekonomik faaliyetleri gösteren bir harita çizmeleri veya dijital harita oluşturmaları sağlanır.*” şeklinde yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 5. sınıf düzeyinde ve becerinin harita okuma, haritayı çözümleme, haritadan çıkarım yapma ve harita oluşturma aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 12. ‘Kanıtla Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi’ SBÖ Programında Yer Alma Durumu

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ (SBAB)	Sınıf Düzeyi	Öğrenme alanı
Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi (SBAB11)	4. sınıf 6. sınıf	Hayatımızdaki Ekonomi

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi*; “tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram okuma ve yorumlama” ve “tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlama” aşamalarından oluşan bütünleşik beceriler olarak belirtilmiştir. Bu

aşamalardan tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram okuma ve yorumlama aşamasında SB.4.5.1 kazanımında yer verilmiştir. İlgili beceriye genel olarak 6. sınıf düzeyinde SB.6.5.1 kazanımının öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda “*Kaynaklar üzerinden Öğrencilerden toprak, su, orman, maden kaynakları ile tarım, balıkçılık, mobilyacılık, madencilik, turizm gibi ekonomik faaliyetleri belirlemeleri istenir. Bu süreçte tablo, şekil veya grafiklerden yararlanılabilir.*” şeklinde yer verilmiştir. Öte yandan ilgili beceriye 5. ve 7. sınıf düzeyinde ve becerinin tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram okuma ve yorumlama ve tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlama aşamalarında yer verilmediği tespit edilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin hem günümüz hem de gelecek yaşamlarını şekillendirmesinde beceri eğitiminin yadsınamaz rolü yeniden gözler önüne serilmektedir. Beceriler öğrencilerin hazır bulunuşluk, ilgi, ihtiyaç, beklenti, yetenek, beceri, zekâ, yaş, olgunluk gibi bireysel özellikleri dikkate alınarak ilk ve ortaöğretim programlarında yer almaktadır. İlköğretim düzeyinde ortaokul öğrencileri, beceri eğitimi açısından kritik eşik olarak görüldüğünde sosyal bilimler alan becerilerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki nüfuzu son derece önem taşımaktadır. Sosyal bilimler alan becerileri ilköğretim düzeyinde ilkokul seviyesinde hayat bilgisi dersi, ortaokul seviyesinde sosyal bilgiler dersi ile ön plana çıkmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde lise seviyesinde tarih, coğrafya ve felsefe derslerinde ön plana çıkmaktadır. Bu noktada sosyal bilgiler dersi sosyal bilimler alan becerilerini bünyesinde barındırıyor olması yönüyle son derece önemli bir konumdadır.

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde sosyal bilimler alan becerileri etkin bir biçimde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının alan becerileri bölümünde sosyal bilimler alan becerilerinin hangi aşamada ve hangi kazanımda yer aldığı program içerisinde açıkça belirtilmektedir. Beceriler program içerisinde yalnızca kazanım koduyla ya da öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda verilmektedir. Ayrıca 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer alan sosyal bilimler alan becerileri öğrenme alanlarının tümünde verilmektedir.

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi, Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi, Tarihsel Empati Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Mekânsal Düşünme Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer almaktadır. Buna karşın *Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi, Mantıksal Muhakeme Becerisi, Felsefi Sorgulama Becerisi, Felsefi Muhakeme Becerisi, Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi, Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi* ise 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı alan becerileri bölümünde yer almamaktadır. İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler dersi ile verilmeyen bu becerilerin ortaöğretim düzeyinde verilmektedir. Ancak beceri temelli oluşturulan bir öğretim programından becerileri daha kapsamlı daha açıklayıcı ve daha fazla kazanım içerisinde vermesi beklenmektedir. Becerilerin program içerisinde yalnızca kazanım koduyla ya da öğretme-öğrenme uygulamaları boyutunda veriliyor olması, bazı becerilerin yalnızca bir sınıf düzeyinde ve tek bir kazanım içinde veriliyor olması beceri temelli bir öğretim programının bilgi temelli bir program olarak görünmesine neden olabilir.

Bu çalışma 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programının alan becerileri bölümünde sosyal bilimler alan becerilerinin yer alma durumunu incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Program halihazırda yeni bir program olma özelliği gösterdiğinden dolayı ileriki çalışmalarda sosyal bilimler alan becerilerinin ders kitaplarındaki yeri ve uygulanmasına yönelik daha farklı çalışmalar yapılabilir. Çalışma sosyal bilgiler dersi odaklı olduğundan dolayı sosyal bilimler alan becerilerinin hayat bilgisi, tarih, coğrafya ve felsefe derslerinin öğretim programlarındaki durumu araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akhan, N. E. ve Şimşek Çetin, Ö. (2015). A study of the interest and views towards social studies education among preschool teacher candidates /Okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimine yönelik ilgilerinin ve görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 551-558. <https://doi.org/10.17244/eku.96663>

Altunışık, A., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.

Bilgili, S. A. (2019). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Doğan, Y., Kabapınar, Y., Zaman, S., ve Duman, E. Z. (2023). Sosyal bilimler alan becerileri: Kavram, kapsam ve geliştirme öyküsü. *Millî Eğitim*, 52 (Özel Sayı). <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1309009>

Durmuş, E., Kuruyer, D. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine ilişkin görüşleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 18 (1), 46-71. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.793809>

Ekici, T. (2023). Sosyal bilgiler öğretim programı. Dağ, N. ve Tanyeri, A. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi kavramlar, değerler ve beceriler* (s.77-112). Pegem Akademi Yayınları.

Kabapınar, Y. (2021). Kanıt temelli öğrenme; tanım, kapsam, yaklaşımlar. Kabapınar, Y. (Ed.), *Kimlik belirleyen derslerde kanıt temelli öğrenme* (s.29-54). Pegem Akademi Yayınları.

Karabağ, Ş. G. (2015). Kuramdan uygulamaya tarihsel empati. Kabapınar Y. (Ed.), *Empatiyle gelişmek empatiyi geliştirmek: Çocuk ve empati* (s.508-541). Pegem Akademi Yayınları.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayınları.

Kuru, E. (2023). Sosyal bilgiler öğretimini yönlendiren yaklaşımlar. Dağ, N. ve Tanyeri, A. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi kavramlar, değerler ve beceriler* (s.57-76). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2007). Ortaöğretim Tarih Dersi 9,10, 11 ve 12. Sınıf Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2018). Tarih Dersi 9,10, 11 ve 12. Sınıf Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2023). K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli öğretmen kılavuzu. MEB Yayını.
- MEB. (2024). Sosyal Bilgiler Dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (s.1-31). Pegem Akademi Yayınları
- Safran, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Tay, B. ve Öcal, A. (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.1-18). Pegem Akademi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Türk Dil Kurumu sözlükleri. 20 Ekim 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Üstünlüoğlu, E. (2006). Üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede bilişsel soruların rolü. *Çağdaş Eğitim*. 31(331), 17-24.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi: ilkeler ve uygulamalar* (Çev. B. Tay ve S. B. Demir) Ankara: Anı yayıncılık.